

Rozhovor se žákem s odlišným mateřským jazykem – část A (varianta pro SŠ)

Informace pro osobu, která povede rozhovor

Cíl rozhovoru

Cílem rozhovoru je **získat informace o jazykovém zázemí žáka a o jeho potřebách v oblasti češtiny přímo od něj**, kdykoliv to je zapotřebí.

Vhodná doba pro provedení rozhovoru

Rozhovor mapuje jazykové zázemí žáka a není vázán ani na délku pobytu, ani na míru znalosti češtiny. Může být použit kdykoliv, když je zapotřebí blíže poznat jazykové zázemí žáka, jeho aktuální potřeby a názory ohledně češtiny, např.:

- samostatně jako součást přijímacího pohovoru,
- kdykoliv v průběhu školní docházky v případě potřeby vyhodnocení a optimalizace procesu výuky češtiny.

Podmínky provedení rozhovoru

Osoba, která povede rozhovor, musí být **pedagogický pracovník ve smyslu zákona o pedagogických pracovnících**. Efektivita a celková smysluplnost rozhovoru bude značně podpořena, když bude jeho provedením pověřen pedagog se zkušenostmi s prací se žáky s OMJ a odpovídajícími osobnostními charakteristikami – celkovou vřelostí, empatií, pochopením atd.

Rozhovor musí být veden v **rodném jazyce žáka nebo v jiném jazyce, ve kterém je žák schopen plynule hovořit**¹. Osoba, která rozhovor povede, buď tento jazyk ovládá, nebo škola je schopná zajistit tlumočnicka². V případě nemožnosti zajištění komfortní komunikace pro žáka s OMJ (přímé nebo prostřednictvím tlumočnicka) se rozhovor konat nemůže a je tak z diagnostiky žáka vyloučen z důvodu logistických překážek na straně školy.

Struktura rozhovoru

Rozhovor se žákem s OMJ obsahuje tři tematické okruhy zásadní pro jazykovou diagnostiku, včetně návrhu otázek. Obsahuje otázky možné/vhodné k použití při různých, výše nastíněných, situacích. Navržený set je poměrně univerzální a umožňuje učiteli měnit výběr otázek a průběh rozhovoru dle situace (doba provedení – při vstupu do školy, nebo později, dle věku žáka, jeho nálady, stupně otevřenosti, úrovně kognitivního vývoje apod.). Část otázek je opatřena komentářem, který může pomoci učiteli ve výběru skupiny otázek vhodných pro toho kterého žáka. Z tohoto důvodu je nutné se na rozhovor pečlivě připravit.

Nabízený výběr otázek je sestaven tak, aby umožnil získání relevantních informací v rámci běžného rozhovoru. Metodologicky vzato se jedná o rozhovor s polootevřenými a otevřenými otázkami s tím, že se nepočítá s pokládáním detailnějších otázek a s prohlubováním

¹ Z toho vyplývá, že se nebude jednat o češtinu; plynulé ovládnutí češtiny zároveň znamená, že žák nevyžaduje v této oblasti zvláštní pomoc.

² Služby tlumočnicků zprostředkují školám krajská centra podpory pedagogických pracovníků NPI ČR (<https://cizinci.npi.cz>).

rozhovoru. Osoba, která povede rozhovor, by měla mít vždy na paměti, že jeho cílem je získat základní informace o jazykovém zázemí žáka a o jeho potřebách v oblasti češtiny; tento nástroj není určen k diagnostice, která vyžaduje psychologické či speciálně pedagogické vzdělání.

Příprava na rozhovor a jeho průběh

Především je třeba si předem projít všechny otázky. Kromě detailního prostudování záznamového archu je zapotřebí vybrat vhodné prostředí a dobu provedení. Zásadní je zde tiché prostředí, aby pozornost žáka nemohla být rozptylována a aby se rozhovor konal v době, kdy je žák zdravý a odpočinutý.

Odpovědi žáka je třeba zapisovat hned během hovoru, dle vlastního uvážení buď doslova, nebo ve formě shrnutí. Je možné zapisovat odpovědi nejdříve „nanečisto“, obzvlášť v případě, že rozhovor probíhá v cizím jazyce. Případné dokončení zápisu **v češtině** musí proběhnout ihned po jeho ukončení.

Záznamový arch je jednoduše tisknutelný, obsahuje pouze 2 stránky. Pořízený zápis

- je zdrojem konkrétních informací, které nevyžadují další, složitě interpretace,
- je okamžitě využitelný pro každého pedagogického pracovníka (pracovníka poradny apod.), který se podílí na nastavení optimálních podmínek pro vzdělávání žáka.

Poznámka:

Rozhovor se žákem s odlišným mateřským jazykem (OMJ) byl primárně vytvořen jako součást nástroje pro zjišťování úrovně jazykových kompetencí žáků s OMJ v češtině, který byl zpracován v projektu IPs APIV A (<https://cizinci.npi.cz/vystupy-z-projektu-apiv-a/>). Nynější varianta je modifikovaná pro využití na středních školách. Dalším nástrojem, využitelným pro střední školy v rámci práce se žákem s OMJ, je Učitelovo hodnocení jazykové kompetence žáka v češtině.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je kolektiv autorů NPI ČR. Dílo podléhá licenci [Creative Commons CC BY SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/) – Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

Rozhovor se žákem s odlišným mateřským jazykem – část B

Záznamový arch

1. Základní informace				
Jméno, příjmení a datum narození žáka				
Délka pobytu v ČR ³				
Škola, třída				
Od kdy je žákem naší školy				
Učitel, který vedl rozhovor				
Datum a čas trvání rozhovoru (od–do)				
2. Jazykové zázemí žáka⁴				
<i>Jaký jazyk znáš nejlépe?</i>	porozumění	mluvení	čtení	psaní
<i>Znáš ještě nějaké jiné jazyky?</i> <i>Jak dobře?</i>				
.....				
.....				
<i>Učil/a ses už někdy nějaký jazyk psaný latinskou abecedou?</i> ⁵				

³ Uvedte, pokud tento údaj je znám.

⁴ U žáků na střední škole je předpoklad, že už budou chápat rozdělení na porozumění, mluvení, čtení, psaní a budou schopni ohodnotit se, např. velmi dobře – středně – slabě – nebo jakkoliv jinak. Nicméně např. stres snižuje mentální kapacitu a také existují kulturně podložené rozdíly v přístupu k sebehodnocení. Není proto cílem nutně vyplnit každé políčko. Poznamenejte dle toho, co uvádí žák. Lze také doplnit o srovnání s informacemi od rodičů apod. Název jazyka pište rovnou do okénka pod otázku.

⁵ Dle uvážení učitele – pro starší, nově příchozí žáky, bez znalosti češtiny, s předpokládaným rodným jazykem používajícím jinou než latinskou abecedu, především u vstupního pohovoru.

3. Jazykové zázemí rodiny	
<i>Jakým jazykem/jazyky mluvíte doma? V jakých situacích?</i>	
<i>Jakým jazykem/jazyky mluví mezi sebou rodiče?</i>	
<i>Víš, jaký jazyk/jazyky zná Tvoje Máma?</i>	
<i>Táta?</i>	
<i>Sourozenci?</i>	
4. Vztah žáka k češtině	
<i>Učil/a ses někdy česky?⁶</i>	
<i>Jak dlouho? Kde?</i>	
<i>Co se Ti líbí na češtině?</i>	
<i>Učí se někdo u Tebe doma také česky?</i>	
<i>Pomáhá Ti někdo doma s domácími úkoly Kdo? Jak?</i>	
<i>Využíváš google překladač a vyhledávání informací na internetu v češtině?</i>	
<i>Máš ve škole kamarády, se kterými mluvíš česky?⁷</i>	
<i>Mluvíš česky s někým mimo školu?</i>	
<i>Díváš se na filmy/video v češtině, čteš knihy nebo časopisy?</i>	
<i>Chtěl/a bys nějak pomoci s češtinou? Jak?</i>	

Prostor pro jakékoliv poznámky učitele k obsahu či průběhu rozhovoru⁸:

⁶ Tato a další otázka platí pro nově přichozí žáky; lze navázat na informace z části 2. Jazykové zázemí žáka.

⁷ Neptejte se na jména – zápis pouze, když je žák sdělí spontánně sám.

⁸ V případě potřeby lze přidat další stránku